

Inleiding in budget- en schuldhulpverlening

Goestingdag Welzijnsschakels
4 mei 2024

- Samenwerkingsverband CAW - OCMW - verenigingen waar armen het woord nemen (SAAMO – KDG)
- 11 regio's in Vlaanderen en Brussel
Regio Antwerpen
- Preventie van budget- en schuldproblemen
  - Vroegdetectie: vorming aan 'intermediairs'
- Kwaliteitsverbetering van budget- en schuldhulpverlening

Inhoud

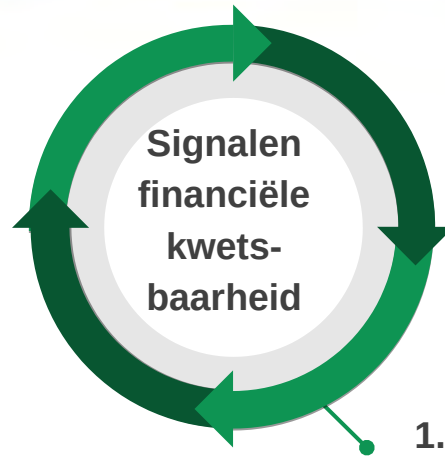
1. Signalen oppikken
2. Schulden: oorzaken en soorten
3. Welke hulpverlening bestaat er
4. Effect van geldzorgen
5. Wat kan jij doen?

1. Signalen detecteren

- Waaraan denk je als je 'budget en schulden' hoort?
- Wat merk je zelf op in jouw Welzijnsschakelgroep?
- Wanneer heb je een vermoeden van financiële kwetsbaarheid?

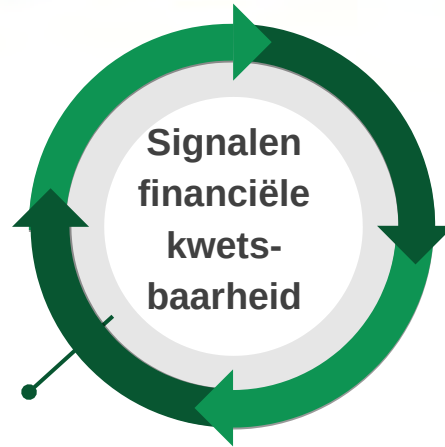
Signaalkaart (1)

1. Gezondheid, voorkomen, voedingspatroon,...

- onaangepaste (winter)kledij,
- eenzijdig of amper eten bij voor lunch,
- veel medicatie,
- vaak afwezig door ziekte,
- weinig hygiëne/verzorging
- ...

Signaalkaart (2)

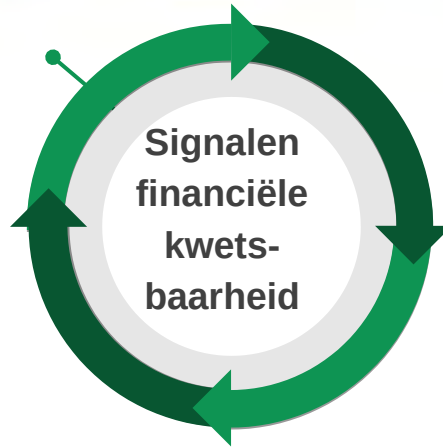
2. Vaardigheden

- lezen/schrijven/bankieren gaat moeilijk,
- sociaal-administratieve hulp nodig,
- laten vangen door misleidende reclame,
- geen budgetplanning of overzicht
- ...

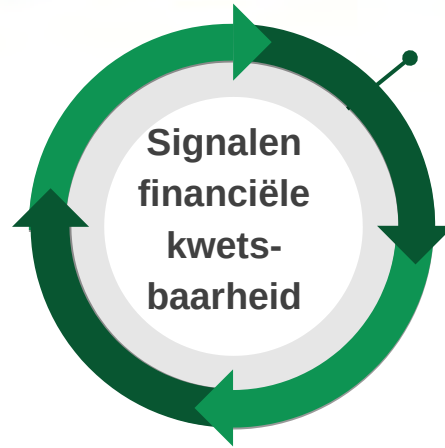
Signaalkaart (3)

3. Achtergrond

- laaggeschoolde en/of laagbetaalde arbeid,
- onverwachte gebeurtenissen,
- beperkt sociaal netwerk ter ondersteuning,
- ...

Signaalkaart (4)

4. Financiële draagkracht

- rekeningen worden niet betaald,
- post niet geopend,
- vermogensbegrenzer in huis,
- aanmaningsbrieven,
- niet meegaan op uitstap,
- doktersbezoeken uitstellen,
- ...

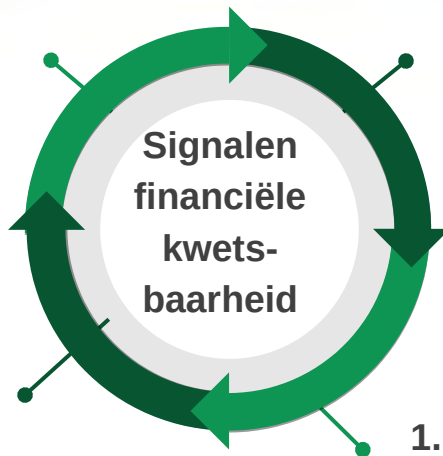
Signaalkaart

3. Achtergrond

- laaggeschoolde en/of laagbetaalde arbeid,
- onverwachte gebeurtenissen,
- beperkt sociaal netwerk ter ondersteuning,
- ...

2. Vaardigheden

- lezen/schrijven/bankieren gaat moeilijk,
- sociaal-administratieve hulp nodig,
- laten vangen door misleidende reclame,
- geen budgetplanning of overzicht
- ...

4. Financiële draagkracht

- rekeningen worden niet betaald,
- post niet geopend,
- vermogensbegrenzer in huis,
- aanmaningsbrieven,
- niet meegaan op uitstap,
- doktersbezoeken uitstellen,
- ...

1. Gezondheid, voorkomen, voedingspatroon,...

- onaangepaste (winter)kledij,
- eenzijdig of amper eten bij voor lunch,
- veel medicatie,
- vaak afwezig door ziekte,
- weinig hygiëne/verzorging
- ...

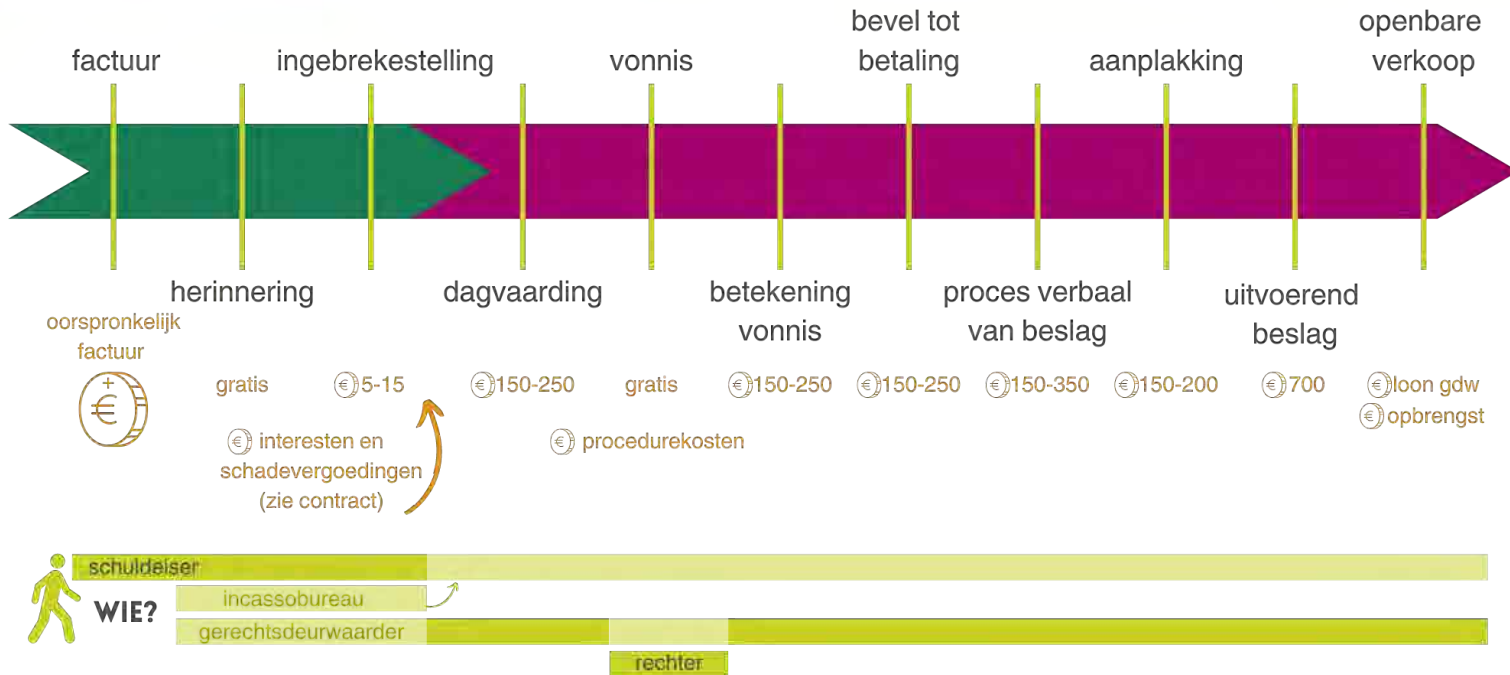
2. Schulden: oorzaken en soorten

- **Overbesteding**
= te veel uitgeven (door bv consumptiemaatschappij, sociale druk)
- **Psycho-sociale problemen**
= compensatiedrang, gok-, koop- of andere verslaving zorgt voor wanbeheer
- **Aanpassingsschulden**
= ziekte, werkloosheid, scheiding,... weegt zwaar door op je financiële situatie
- **Overlevingsschulden**
= je maakt schulden om te overleven (te laag inkomen om alles te betalen)
- **Afgeleide schulden**
= hoge invorderingskosten, borg staan, schulden uit een (ex-)huwelijk...

INVORDERING

MINNELIJKE INVORDERING

GERECHTELIJKE INVORDERING

3. Welke hulpverlening bestaat er

- Budgetbegeleiding
- Budgetbeheer
- Schuldbemiddeling

<https://www.youtube.com/watch?v=oVG0qOAmAbQ>

- Collectieve schuldenregeling
- (Bewindvoering)

WEGWIJS BIJ BUDGET & SCHULDEN

Welke hulp kan je krijgen?

Budgetbegeleiding

- Cliënt beheert budget zelf
- Wordt bijgestaan door maatschappelijk werker
- Doel: inkomsten en uitgaven leren beheren
- Bij OCMW van je gemeente of CAW (gratis, regionaal verschillend)

Budgetbeheer

- Een maatschappelijk werker ontvangt de inkomsten en betaalt de vaste kosten + schulden
- De cliënt krijgt leefgeld
- Voordeel: er is zekerheid dat alle rekeningen betaald worden
Nadeel: de cliënt verliest deel van zijn vrijheid
- Bij OCMW van je gemeente of CAW (gratis, regionaal verschillend)

Minnelijke Schuldbemiddeling

- Bij schuldoverlast
- Schuldbemiddelaar bemiddelt bij schuldeisers om afbetalingsplan / schuldvermindering tot stand te brengen
- Cliënt blijft beschikken over minimale levenskwaliteit
- Gecombineerd met budgetbegeleiding of budgetbeheer

- Bij OCMW van je gemeente of CAW (gratis, regionaal verschillend)
- Bij advocaat, gerechtsdeurwaarder of notaris (betalend)

Collectieve schuldenregeling (CSR)

*Collectieve schuldenregeling
in een notendop*

Schuldbemiddeling ↔ CSR

Minnelijke schuldbemiddeling	Collectieve schuldenregeling
Duurtijd = onbepaald, maar eerder beperkt	Duurtijd = max 7 jaren
Hulpverlening: geen dwang, maar stimulansen (leerkansen)	Wetgevend kader van rechten en plichten, en juridische bescherming
Vals gevoel van veiligheid	Heel strak gevoel van veiligheid
Alle schulden ?	Alle schulden !
Geen garantie: schuldeiser moet geen rekening houden met een voorstel tot afbetaling (afbetalen in stukken is geen wettelijk opeisbaar recht)	Garantie dat alle schuldeisers tot een akkoord of (opgelegde) regeling kunnen komen
Leefgeld = discussiepunt	Leefgeld = discussiepunt
Gratis (bij ocmw/caw)	Niet gratis

OCMW ↔ CAW ?

Het aanbod is niet overal hetzelfde, maar regiogebonden.

- OCMW is meer gericht op schuldbemiddeling
- CAW is meer gericht op integrale begeleiding en multiprobleem
- Als OCMW al tussenkomt in een dossier, dan heeft OCMW voorrang

4. Effect geldzorgen

- Welke invloed hebben financiële zorgen op mensen?
- Op welke levensdomeinen allemaal? Hoe komt dat?

Schaarste

- Het gevoel van te kort aan geld, tijd,... beïnvloedt ons denken en handelen.
  - Op **korte termijn**: verscherpte aandacht.
  - Op **lange termijn**: minder mentale bandbreedte en tunnelvisie.

Cognitieve impact

- Korte termijn belangen en directe beloningen, aandacht voor eigen belang.
- Moeilijk:
  - Problemen analyseren en prioriteiten stellen
  - Komen tot actie
  - Wantrouwender
  - Zaken organiseren en overzicht behouden
  - Leren en onthouden
  - Ongenuanceerder

Niet ...

- Niet-kunner
- Niet-willer
- **Niet-lukker**

5. Wat kan jij doen?

→ Welke hulp verlenen jullie aan bezoekers met budgetproblemen of schulden?

- ! → Maak afspraken binnen je organisatie
- ! → Samen met de bezoeker
- ! → Bewaak je eigen grenzen

A) Erover praten

Minder stress!

Taboe doorbreken

Nuancering van het probleem

Eigen woordenschat
ontwikkelen om het probleem
te benoemen

Door uitwisseling leer je
meer van elkaar

?! Is er voldoende veiligheid en vertrouwen om in gesprek te gaan?

- Maak gebruik van **LSD**
  - **Luister** aandachtig
  - **Samenvatten**
  - **Doorvragen**
- Vraag aan je gesprekspartner **wat** hij wil oplossen en **hoe** hij dit wil aanpakken
- Spreek verwachtingen op voorhand uit
- **Samen** problemen oplossen
- Benoem wat goed gaat
- Biedt concrete hulp
- Ongerust? Raak niet in paniek. Bespreek het probleem met een collega vrijwilliger of hulpverlener

- Neem **OMA** niet mee
  - **Oordelen**
  - **Meningen**
  - **Aannames** en advies
- Neem niet alles over
- Neem de verantwoordelijkheid niet op jou
- Leen geen geld uit

Wat als de persoon er (met jou) niet over wil praten?

- Respecteer dit, en neem het niet persoonlijk
- Geef aan dat je er bent als hij in de toekomst toch wil praten
- Doe misschien later nog eens een poging
- Hou contact, blijf investeren in een goede relatie

- Zelfs wanneer het gesprek niet is verlopen zoals je had gehoopt, heb je misschien toch een verschil kunnen maken!
  - Het kan bv. de eerste keer zijn dat hij over zijn situatie heeft nagedacht.
  - Hij kan na het gesprek de stap nemen om er voor het eerst ook met iemand anders over te praten.

B) Doorvragen

Wat heb je al ondernomen?

Welk resultaat heb je al?

Waar heb je hulp gezocht?

Welke afspraken werden er gemaakt?

Vragen rond het netwerk van de bezoeker.

Wat wil de bezoeker bereiken?

C) Brieven helpen lezen

- Maak verschil tussen reclame en factuur duidelijk
- Duid op factuur belangrijkste elementen aan (datum, bedrag, rekeningnummer)

Tip: app 'LeesSimpel' → verduidelijkt brieven

D) Sorteren van schulden

- Op basis van de soort schuld
- Op basis van invordering
- Wat is belangrijk voor de persoon in kwestie?
- Prioriteit aan achterstallige huishuur + energie

Schuldeiser	Referentie	Bedrag	Nota
Essent	Klantnummer 100	280,39 €	Goedgekeurd afbetalingsplan €50/maand
ZNA	Klantnummer 2001061 factuurnummer 1901447	28,46 €	factuur september 2019, nog minnelijk?
OZ	Klantnummer 001101 Dossier 11/00091	324,88 €	Bijdrage 2021 + achterstal vanaf 2015
GDW LGK / Orange	B OR 13	122,68 €	nog steeds minnelijk?
Modero / De Lijn	14LIJN	940,11 €	gerechtelijke invordering
Modero / NMBS	20BRD04	999,05 €	Betwisten kwijtings- en inningsrechten
AGA / Telenet	BVBA (geen duidelijke referentie)	1.653,93 €	gerechtelijke invordering
FOD FIN – personenbelastingen	Artikelnummer 70098	1.067,66 €	Aanslagjaar 2020
Fiducure / Buy Way	Dossier 200506	1.539,11 €	Lening op afbetaling nr 428693479
Europabank			geweigerde kredietaanvraag
		6.956,27 €	

- ! steeds overleggen met de persoon met schulden
- samen contact opnemen en info vragen bij schuldeiser (→ niet in eigen naam)
  - Let op voor schuldbekentenis
- juridische correctheid laten nagaan bij gespecialiseerde dienst
- je eigen grenzen bewaken!

- afbetalingsplannen opstarten zonder budgetoverzicht
- onderhandelen in een consumentenkrediet
- originele documenten van de persoon bijhouden
- geld lenen
- paniek overnemen (overhaaste beslissingen)

E) Rechten verkennen

- Toekennen van rechten → verhoging van inkomsten, welzijn en comfort
- Vaak wordt er over het hoofd gezien waar mensen recht op hebben = non-take up van rechten
- Er zijn verschillende rechtenverkenners
- Vaak onderverdeeld per doelgroep
- Vaak specifieke organisaties (vakbond, ziekenfonds, pensioenkas)
- Via generalistische hulpverlening (breed onthaal welzijnswerk, openbare dienstverlening, SAAMO)

F) Opmaken van een budgetplan

Inkomsten verhogen

- Krijg zicht op inkomsten
= lonen, uitkeringen, premies, maaltijdcheques, vakantiegeld, kindergeld, alimentatiegeld, studiebeurzen, terugbetalingen mutualiteit en belastingen,...
- Sparen: redelijk bedrag + begin van de maand
- Rechtenverkenning

Uitgaven inperken

- Krijg zicht op uitgaven
= vaste kosten (huur, energie, verzekeringen), variabele kosten (kleding, voeding) en onvoorziene kosten
- Stel prioriteiten
- Vaste kosten onder de loep nemen
- Dagelijkse uitgaven naar beneden halen

G) Doorverwijzing

- Wat is er nodig?
- Wat is er in de buurt?
www.desocialekaart.be
- Hoe formuleer ik de juiste hulpvraag?
- De voor- en nadelen afwegen van een specifieke hulpverleningsvorm
- Het netwerk van de bezoeker al dan niet betrekken
- Kijken welke organisatie past en contact opnemen

Vragen?

En nu...? Is't aan u!

Als vrijwilliger kan je:

- Opmerken en luisteren
  - Aandacht voor stress en schaamte
- Helpen bij administratie, zonder over te nemen
- Samen budget bekijken en structureren
- Doorverwijzen

Bij BIZ vind je:

- Tools voor budgetplan (zie overzicht)
- Informatie rond budget en schulden
  - Check onze website! (www.bizregioantwerpen.be)

btz

B u d g e t i n z i c h t
REGIO ANTWERPEN

www.bizregioantwerpen.be

budgetinzicht@cawantwerpen.be

